

nak megvásárlásával az alapítvány ügyét támogassák. A sehol másutt hozzá nem férhető eredeti tanulmányokat tartalmazó díszes «Koch-émlékkönyv» árát mindössze 25 koronában szabtuk meg, remélve, hogy a nemes célra való tekintettel külön adományokat is hálával nyugtázhatunk. Ezenkívül Koch Antal fénymentszésű arcképe 3 koronáért szintén kapható. Az emlékkönyv és fényképre vonatkozó megrendelések, valamint esetleges külön adományok VADÁSZ M. ELEMÉR dr. egyetemi tanársegéd címére intézendők (VIII. ker. Múzeum-körút 4 a.)

A tanítványok erejüket meghaladó módon megtettek mindent, hogy Mesterük iránt táplált tiszteletüket, szeretetüket és hálájukat méltó módon nyilváníthassák. Hisszük, hogy a földtani tudományok iránt érdeklődők is segítségünkre sietnek, hogy az alapítvánnyal Mesterünk intencióit megörökíthessük!

Budapesten 1912 május havában

A Koch-émlékkönyv kiadói.

A Koch-émlékkönyv tartalma: Üdvözlés. GAÁL ISTVÁN: Az Erdélyi Medence neogénjének rétegtani és hegyszerkezeti viszonyairól. KOCH NÁNDOR: A Magyar Középhegység jurafáciasei. KORMOS TIVADAR: A magyarországi preglaciális fauna származástani problémája. MAURITZ BÉLA: Foyaitos kőzetek a Mecsekhegységből. NOSZKY JENŐ: A salgótarjáni szénterület földtani viszonyai. PÁLFI MÓR: A medencék gyűrődéséről, tekintettel az Erdélyi medence anti-klinálisaira. PRINZ GYULA: Kuenlün és Pamir. T. ROTH KÁROLY: A Magyar Középhegység északi részének felső oligocén rétegeiről, különös tekintettel az egervideki felső oligocénre. SCHRÉTER ZOLTÁN: A magyarországi szarmata rétegek rétegtani helyzete. VADÁSZ M. ELEMÉR: Fajfogalom az őszállattanban. VOGL VIKTOR: Az eocén és oligocén határa Budapest környékén.

4. A MAGYARBODZAI ÁSATÁSOK AKADÁLYAI.

Írta: TEUTSCH GYULA.

A «Pester Lloyd» 1912. évi július hó 6., 9. és 10-ik számainak tárcarovatában «Az emberi nem történetének első fejezete» cím alatt dr. LENHOSSÉK MIHÁLY kir. udvari tanácsos, budapesti ny. r. egyetemi tanár érdekes cikket írt, amelyben befejezésül a Magyarországon e téren tett felfedezéseket sorolja fel és a magyar kutatásnak elmaradott állapotára utal. A többek között ezt is mondja: «Mi a tudomány ezen (az anthropologia) terén aggasztó módon elmaradtunk Európa többi kulturnépeitől». A szerző a diluviális korszakbeli hazánkban uralkodott kedvező éghajlati viszonyokra, az ország alkalmas minőségére, hazánk barlangdús voltára utalva, teljes joggal azt következteti, hogy hazánkban az anyaföld méhe még sok értékes anyagot érintetlenül rejt magában. Ezen kincseknek föltárása, úgy véli, «önmagunk és a külföld iránti kötelességünk».

Reményli, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat kebeléből alakult «Barlangkutató Bizottság» ezen kötelezettségének mielőbb eleget fog tenni, annál is inkább, mivel ezen bizottság programjába nemcsak a barlangok kikutatását, hanem a jégkorszakbeli emberre vonatkozó kutatásokat is felvette. Később ezeket írja: «Fájdalom, kevés iskolázott munkacrő áll a bizottság rendelkezésére. Mindenekelőtt pedig egyelőre még nem rendelkezik a szükséges segédeszközök felett arra, hogy nagyobb arányú mozgalmat indítson. Itt helyén való lenne egy felhívást intézni a tudomány és különösen a magyar tudomány haladása és sikerei iránt lelkesülő és a megfelelő anyagi eszközökkel bíró körök áldozatkészségéhez. Minden összeg, amely az említett bizottságnak barlangjaink kiaknázására rendelkezésére bocsáttatik, az emberi nem legrégebb képviselőinek hazánk földjén levő nyomai felfedezésének újabb lökést ad». Ezt mondja dr. LENHOSSÉK egyetemi tanár, a bizottság híres elnöke.

Hazánk tudományos felkutatásának érdekében áll, ha akadnak oly egyének, akik a történelem előtti tudomány iránti szeretetből idő- és pénzáldozatokat hoznak, hogy a hazánk földje mélyében rejlő régiségeket az évezredek előtt itt lakott emberek maradványait napvilágra hozzák, de továbbá arról is gondoskodnak, hogy a lelt kincsek elpusztulástól megóva, múzeumokban helyeztessenek el és őriztessenek meg. Az ilyen tevékenység, ha eredményes akar lenni, némi előképzettséget, a tárgy iránti sok szeretetet, igen sok türelmet és még több pénzt igényel. Hogy nem mindig a tudósok azok, akik ily lelőhelyeket felfedeznek és tudományosan feldolgoznak, tudja mindenki, aki a történelem előtti tudomány történetében némileg járatos. Hazánkban is a «dilettánsok» már elejétől fogva hátorokdtk az ilyen munkához fogni, akik önművelés és a velejáró gyakorlattal annyi ismeretre tettek szert, hogy az őstörténelmi kutatásokhoz igen hasznos adalékokkal szolgálhattak. Az ilyen «dilettánsok» munkáját a tudósok világszerte minden időben kellően értékelték is, ha az a komoly szorgalom, pontosság és lelkiismeretesség jeleit viselte magán. Éppen ezért az állam, de mindenekelőtt az ország tudósainak oda kellene hatniok, hogy ily egyének, akik drága idejüket, nehezen szerzett pénzüket saját hozzátartozóiknak megrövidítése mellett csak azért, hogy ezen becses tárgyakat megmentsek, akik csakis a tudomány kedveléseért foglalkoznak kutatásokkal, a legnagyobb mérvű támogatásban részesüljenek: így például szabad vagy legalább mérsékelt árú vasúti jegy kedvezménye, a szabad ásatás elnyerése körüli különböző akadályok elhárítása stb.

Mindez az ügy érdekében nemcsak ajánlatos, de megvalósítandó is lenne, hogy a tudományszomjasok köre táguljon és hogy az oly annyira nélkülözött iskolázott munkaerők fejlődhessenek.

De lássuk már most mi történik nálunk, hogy ennek éppen az ellenkezője éressék el!

Miután a brassómezei Botfalu község mellett levő Priesterhügel nevű dombon a praemykeniai időből származó befestett agyagművesség egy lelőhelyét fedeztem fel, ugyanabban az időben egy hasonlíthatatlanul nagyobb telepet voltam oly szerencsés a háromszékmezei Erösd község mellett fel-

fedezni. Egy ideig bántatlanul dolgozhattam e helyen. Az egyházi hatóságok rendeletei azonban, akiknek ez a telek tulajdona volt, sajnos, nem engedték meg nekem, hogy ásatásaimat oly rendszerességgel hajtsam végre, amint szerettem volna. A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum öre is lassankint kedvet kapott a dologhoz és sikerült neki az állami tekintély harcra való állításával engem onnan teljesen kiszorítani.

Az 1909. évben sok évi kutatás után Magyarbodzán (Háromszék megye) sikerült nekem egy lelőhelyet felfedeznem, ahol a diluviális ember szerszámaint gyűjtöttem. Erre, hogy egy nagyszabású ásatás költségeit egyedül hordozni kénytelen ne legyek, GRÁF JÓZSEF brassói ékszerész úrral összekötésbe léptem, akivel együttesen és támogatva dr. LACEA C. brassói gimnáziumi tanár úr által, az illető telek tulajdonosaival, a RUSSU testvér urakkal Magyarbodzán az ásatásokra vonatkozó engedély megadása iránt tárgyalásokba bocsátkoztunk, amit nevezettek az ügy iránti nagy értelemmel készségesen meg is adtak, úgy hogy a legkedvezőbb feltételek alatt öt évre köthettük meg a szerződést.

1911. évi június hó 16-án nagy előkészületek után TREIBER GUSZTÁV városi mérnök úrral hozzáfogtunk a munkához. A dr. SCHMIDT R. R. tübingeni egyetemi tanár által összeállított ásatási módszer szerint a munka tíz munkással vígan naladt előre, amikor ásatásainkat a kilencedik napon Háromszék vármegye alispánjának rendelete folytán hatóságilag betiltatták és leleteinket elkoboztatták.

Íme a rendelet, amely magában eleget mond és további magyarázatra nem szorul:

«Az éremleletek, régiségek és általában talált és felszínre kerülő műkincsek körüli eljárás szabályozásáról szóló 1872. évi 14136. sz. belügyminiszteri rendelet kimondja, hogy a leletek, bármekkora értéket képviselnek is, tudományos régészeti szempontból való tárgyalás és az értékdaraboknak tudományos intézeteink részére való megszerzése végett a királyi kincstárnak vannak fenntartva s mindazokban az esetekben, amidőn ily érmek és régiségek bárki által is találtak, azoknak kinyomozása és átvétele végett az illetékes pénzügyi közegek haladéktalanul értesítendőek s megállapítandó, hogy a leletek ki által, mikor, kinek földjén és mily mennyiségben találtak? Ezen rendeletben jelzett régiségek feltárását Háromszék vármegye területén a Székely Nemzeti Múzeum vállalta magára. Sőt a belügyminiszter úr által jóváhagyott alapszabályainak 3. §-ában kimondja, hogy az említett tárgyak, mint a székely nép elidegeníthetetlen tulajdonai, a múzeumban megőriztetnek és kiállítva a közönség számára nyilvánossá tételnek.

Köztudomású, hogy Háromszék vármegye földrétegei kincseket érő római és történelem előtti korból származó régiségeket rejtnek magukban. Ezeknek egy része máris feltáratott és kiváló becsük geológusok körében világszerte elismerést nyert.

Ezen, a székely nép tulajdonát képező becses kincseket veszély fenyegeti.

Tudomásomra jutott ugyanis, hogy avatatlan kezek is végeznek ásatásokat a vármegye területén. Különösen Magyarbodza és Lisznyó község hatá-

rában s állítólag a községi eljárások közreműködése mellett munkájukat zavartalanul folytatják.

Most, midőn a jelen sivár események közepette csak a gazdag mult közkincesiben lelhetjük örömünket, kétszeres nyomatékka! kell felemelnünk tiltakozó szavunkat a nemzeti vagyion jogtalan eltulajdonítása ellen!

Elrendelem ennél fogva, hogy a vármegye területén netán eszközölt kutatásokat és ásatásokat a hatóságok a legéberebb figyelemmel kísérjék; amaz egyéneket, akik az ásatásokra vagy kutatásra nézve aláírássommal és pecsétemmel ellátott engedélyt felmutatni nem tudnak, a további ténykedésben akadályozzák meg, a már felszínre került, esetleg már megállapítható helyre elvitt tárgyakat foglalják le és további intézkedésig vegyék őrizet alá s mindezekről hozzám a további intézkedések megtétele végett tegyenek részletes jelentést. Sepsiszentgyörgy, 1911 június 16-án. Dr. KIRÁLY ALADÁR alispán.»

Jogi képviselőnk, dr. SZELE BÉLA 1911. évi július hó 10-én Sepsiszentgyörgyre utazott, beszélt dr. KIRÁLY ALADÁR alispánnal és nevünkben egy kérést adott be, amelyben a további ásatásokra engedélyt kért. De sem szóbeli közbenjárásával, sem írásbeli beadványával eredményt elérni nem tudott. Avval biztattak, hogy legközelebről választ kapunk. Miután azonban ezen válaszra augusztus 3-áig hiába vártunk, azt sürgönyileg sürgettük meg. Erre 9383 911. szám alatt hivatalosan az értesítést kaptuk, hogy beadványunk július hó 31-én 8466 911. szám alatt a nagyméltóságú minisztériumhoz lett felterjesztve, beadványunkra a választ tehát onnan kell bevárniunk.

Ma 1912. évi augusztus hó 2-át írjuk, de beadványunk még elintézve nem lett, habár annak gyorsabb elintézése érdekében mindent elkövettünk.

Kérdem már most mindazokat, akik hazánk tudományos felkutatásával fáradoznak, a tudósokat, tudós társaságokat és mindazokat, akik az akadály nélküli szabad kutatás iránt érzékkel bírnak: Hogy ez-e az az út, amelyen hazánk hátramaradottsága a kutatások terén megszüntethető avagy legalább csak csökkenthető? Ily módon kell-e az olyannyira nélkülözött munkaerőket gyűjteni? Ily módon óvatik-e meg a magyar kutatás tekintélye? Vagy talán azt, amit Franciaországban egy idegennek, egy svájci volt kereskedőnek megtiltani nem tudtak (t. i. hogy ásatásokat végezzen), itt Magyarországon egy magyar honpolgárral szemben akarnak kieroszakolni? Az eziránti mielőbbi kedvező döntés a tudomány érdekében állana!

Brassó, 1912 augusztus hó 2-án.

Szerkesztői megjegyzés.

TEUTSCH GYULA urnak föntebbi cikkét szószerint közöltük, anélkül, hogy az ebben kifejtett panasz ügyében bármi tekintetben is állást foglalnánk. A Földtani Társulat válaszmánya a jövő évi közgyűlés elé bizonyos javaslatokat fog terjeszteni az ásatások szabályozása ügyében, azt véljük tehát, hogy a föntebbi cikk sok tekintetben hozzájárulhat az elvi jelentőségű határozatok tisztázásához.

Budapest 1912 szeptember hónap 2-án.

A szerkesztőség.